

Vhukonani ha Humbulani na Vuledzani

Tshivenda

Khanyisa Mukansi

Vhukonani ha Humbulani na Vuledzani

Yo nwalwa nga Khanyisa Mukansi
Mufanisi Dale Blankenaar

Yo talutshedzelwa nga Constance Mukondeleli Nembahe

Humbulani o vha e mutukana wa minwaha ya ṭahe. O vha a tshi dzula shangoni ɭa Samari a tshi bva muṭani wa ha Mbulaheni. Humbulani o vha o khwaṭha ngauri u funesa zwiliwa.

O vha a tshi funesa ṅama ya KFC, matshipisi, maḷegere na nyanaiṭhi. Dzina ɭawe u pfi Mafethe hangei tshikoloni. Vhabebi vhawe vho vha vha tshi mu fubesa.

Vho vha vha tshi mu rengela zwiliwa zwoṭhe zwine a zwi funa. Vho vha vha tshi dzulela u murengela zwiambaro zwiswa ngauri o vha a tshi khou aluwesa. Humbulani o vha a tshi funa u imba na u tamba na khonani yawe, Ambani Maṭamela.

Humbulani o vha a tshi dzula na khotsi awe na mme awe, Vho Mbulaheni. Vhakomana vhawe vhavhili vho vha vhe yunivesithi.

Khotsi awe vho vha vho pfumesa. Vho vha vhe na mabindu, na zwifuwo zwinzhi, vha dovha vha vha mukhanselara wa masipala kha vhupo ha havho. Humbulani o vha e kha Gireidi ya 3 Phuraimari ya Funzeani.

Vho Mme Mbulaheni vho vha vha tshi vhona uri Humbulani a ye tshikoloni na bege yawe na inwe tshukhu yo dala nga zwiliwa. Vhana vhanzhi vho vha vha tshi tama zwiliwa zwa Humbulani.

Vho vha vha tshi lwela u fara kubege kuṭuku uri vha kone u wana zwiḽiwa zwa Humbulani. Hezwi zwo sinyusa Ambani ngauri ndi ene we a vha e khonani vhukuma ya Humbulani.

Ambani o vha e mutukana wa vhuṭali wa u bvuda. O vha a sa funi zwiḽiwa, muvhili wawe wo vha wo linganela sa thanga dzawe.

O vha a tshi takalela u imba e na Humbulani. O vha a tshi takalela na u thetshelesa zwiṭori zwe humbulani a vha a tshi mu vhudza. Vhe vhoṭhe vho vha vha tshi konana na u pfesesana.

Humbulani o vha e na ndowelo ya u lela kilasini musi mudededzi vha tshi n'wala kha tshokobodo.

Zwa ita uri a lenge u fhedza mushumo wawe kilasini. Mutukana ano dina a mu vhudza ari ni songo vhilaela nga pfunzo, ngauri pfunzo ndi ya zwishai.

Vhane vha tᵛoda u ᵼa zwiliwa zwawe vho vha tshiri vha ᵛo mu ᵼwalela mushumo arali a vha fha zwiliwa. Humbulani a ᵛowela uri u itelwa mushumo nga vhaᵼwe e kilasini.

Ambani ho ngo tenda hei ᵼowelo. A sasaladza havha vhatukana vha muhumbulo wa u mufhura. Vhatukana vho vhudza Ambani uri Humbulani ndi kukefi kwavho kune kwa si tee u valwa nga muthu.

Vho fulufhedzisa u murwa u swika a tshi zwimba sa Humbulani. Vha mu vhudza uri u ᵛo vha ᵛivha zwavhuᵛi arali a nga vha hwelela kha mudededzi kana kha tᵼohoyatshikolo.

Ambani o vha a tshi vha ofhesa. Naho zwo ralo nga mbilu u vhavha o vhudza makhulu wawe zwine zwa khou bvelela kha Humbulani hangei tshikoloni. A tᵼalutshedza nga ᵼdila ine Humbulani a khou salela murahu kha pfunzo yawe.

Vho Mudzunga makhulu wa Ambani vha ya vha vhudza Vho Mme Mbulaheni nga u ḡi ḡukufhadza.

Mashudu mavhi izwi zwa sinyusa Vho Mme Mbulaheni. Vho sinyutshela Ambani na makhulu wawe uri vha khou ḡoḡa u dzhenisa ḡwana wa mukhanselara mashikani.

Vha sumbedza uri Humbulani ndi ḡwana o ḡalifhaho we a vha o tea a tshi khou dzhena tshikolo ḡoroboni na vhana vha vhanwe vhapfumi.

Vho sumbedza uri n̄wana wavho ho ngo tea u dzhena tshikolo na vhathu vho no nga vho Ambani vhana vha zwishai. Vho sumbedza na uri vha ḁo vhudza mukhanselara uri vho vhudzwa uri n̄wana wavho u khomboni tshikoloni tsha Funzeani.

Vha ḁo kona u humbela uri a pfuluswe nga u ṭavhanya a yo dzhena Ḵoṭavha ngei ḁoroboni. Vha isa phanda na u vhudza mukegulu uri vha bve nduni yavho nga u ṭavhanya.

Vha fulufhedzisa na u vhidza mapholisa arali vha nga dovha vha kanda muḁini wavho. Mukegulu vho ṭoḁa u wa musu Vho Mme Mbulaheni vha tshi khou hanzhamedza vothi.

Makhulu vho Mudzunga vho humela hayani vho vha isala nga maanda nga ndila ye Vho Mme Mbulaheni vha amba navho ngayo.

Vho sumbedza uri Vho mme Mbulaheni vha kho di tulela vhone vha ne duvha li tshi khou fhisa. Vho sumbedza uri Vho Mme Mbulaheni a vha na mbonela phanda na vhutshilo.

Vho ana vhari hu ḑo bvelela zwiḑwe zwiḑe zwa ḑo ita uri vha litshe u ḑihudza.

Zwo mangadza na u vhaisa Ambani uri Humbulani u ḑo pfuluswa Funzeani.

Ndi kale Vho Mme Mbulaheni vha tshi khou ḑoḑa u pfulusa Humbulani Funzeani. Vho vha tshi tama Humbulani a tshi amba Luisimani sa vhaḑwe vhana vha vhapfumi.

Vho vha vha tshi khou ofha u vhudza mukalaha wavho haya mafhungo.

Mafhungo aya o dīswaho nga mukegulu o vha leludzela u ndzudzanyo yavho.

A vho ngo vhuya vha fhedza na tshifhinga vha sa athu founela mukalaha wavho vha tshi amba uri makhulu wa Ambani vho vha divhadzwa uri Humbulani u khomboni Funzeani.

Zwa ita uri vho Mbulaheni vha mbo dī ya kha thohoyatshikolo tsha Loṭavha nga u ṭavhanya.

Vho Mbulaheni vho pfulusa Humbulani
Funzeani a ya Loṭavha.

Vho Mbulaheni na mufumakadzi wavho vha ya
ofisini ya ṭhohoyatshikolo.

Ṭhohoyatshikolo Vho Simani, vho sedza ripoto
ya kotara ya u thoma vha dzungudza ṭhoho.
Vho vha sumbedza uri maraga dza Humbulani
dza Luisimani Luambo lwa u Engedzedza lwa u
Thoma na Matematiki dzi fhasi kha u swikelela
ṭhoḏea dza tshikolo tshavho.

Vha vha humbudza uri tshikoloni tshavho
Luisimani lu tea u phasiwa ngauri lu shumiswa
kha thero dzothe. Vha vha sumbedza uri vhone
sa thohoyatshikolo vha tea u ima kha thodea
dza tshikolo.

Vha vha sumbedza uri vha nga si kone u
tanganedza Humbulani kha tshikolo tshavho.
Zwa ita uri Vho Mme Mbulaheni vhe tshililo
thukhu! Vha sumbedza uri ndi khwiṅe vhone
vho fela henefha ofisini.

Izwi zwa tshusa Vho Simani. Vha mbo ḡi vha
vhudza uri kha vha badele tshelede ya tshikolo
ya kotara tharu na u renga yunifomo ya
Humbulani.

Vho mangala musi Vho Mbulaheni vha tshi
livhuwa vha fulufhedzisa u badela tshelede
dzothe dzi no khou toḡiwa.

Thohoyatshikolo vho vha vhudza uri vha ḡe na
Humbulani nga tsha matshelo. Vho vhofholowa
musi vho nobva ofisini yavho.

Nga tsha matshelo Humbulani a ambara
yunifomo ya tshikolo tshawe tshiswa: vhurukhu
ha girei, hemmbe ya dzivha, thai dala i na
mitalo ya dzivha na zwienda zwitswu.

Vho Mbulaheni vha isa Humbulani Lotavha nga golei ntwantswa ya Mercedes Benz vhe na mufumakadzi wavho.

Humbulani o vha o tou tshete musi mme awe vha tshi khou amba vho takala goloini.

Humbulani a t̄anganedzwa zwavhuḍi kilasini nga mudededzi wa mutshena. A wana uri vhagudia vho ngo ḍalesa sa Funzeani, mugudi muḽwe na muḽwe na o dzula e eḽhe.

Ho vha hu si na mugudi na muthihi a ne a mu
divha hafha kilasini. A vhona vhagudi vha vha
tshena fhano na fhaḽa.

Kilasirumu yo vha yo naka, yo kuna i na zwothe
zwo lavhelelwaho u vha hone kilasini. A wana
tshidulo tshawe, ṭafula na bugu ntswa zwo mu
lindela. A ḽi wana o xela a humbula u humela
Funzeani.

Tsho vha tshi tshifhinga tsha Matematiki, vho
vha vha tshi khou vusulusa mushumo wa
kotara yo fhelaho.

Humbulani a mangala u vhona vhagudi vha
tshi khou vula bugu dzavho vha thoma u ṅwala
vha sa kombetshedzwi nga mudededzi.

Mudededzi vha ya khae vha muvulela bugu,
vha mu ṭalutshedza nga Luisimani zwine a tea
u ita zwone.

Humbulani ho ngo pfa tshithu kana u pfesesa
zwe mudededzi vha tshi khou amba.

A tama ngavhe vho mu ṭalutshedza nga
Tshivenda.

Vhagudi vha kale vho vha vho tou fombe kha mushumo wavho vho vhofholowa, vha tshi dzulela u sedza Humbulani we a vha a tshi khou kondelwa nga u n̄wala.

A thoma u pfa n̄dala khulu. Ha tevhela mibvumo thumbuni yawe. Vhagudi vha mu sedza vha tshi khou sea lu sa kondeleleho.

Mudededzi vha vha kaidza nga vhuhali, vha hambela uri vha d̄ise bugu dzavho.

Humbulani ho ngo fhedza na mbalo nthihi zwayo. Ho vha hu tshi khou tevhela tshifhinga tsha u vhala Luisimani, he mugudi muñwe na muñwe a tea u vhalela n̄tha.

Humbulani a mangala a tshi pfa thanga dzawe dzi tshi khou vhala Luisimani, a balelwa na u vhalela n̄tha.

Nga murahu a mbo ḡi fara khofhe, a vuswa nga bureiki. Humbulani o balelwa na u ḡa zwiliwa zwawe nga bureiki.

A kona u nwa nyamunaiti yawe ya khokhu. O ḡuvha u vha na khonani yawe Ambani. Nga murahu ha bureiki a ya kilasini ya Vho Mme Bababa he na hone a tambula nga u vhala na u ḡwala.

Vhege yoḡthe yo fhela a songo fhedza na mushumo na muthihi. Ho vha hu si na o no ḡo mu thusa kha mushumo wawe.

Vhabebi vhawe vho vha vho tou fombe na mabindu avho na zwithu zwa shango.

U sa kona ha Humbulani ho vhogwa kha thohoyatshikolo, vha tshanya vha vhidza Vho Mbulaheni uri vha de ofisini.

Vho Mbulaheni vho mangala aya mafhungo. Thohoyatshikolo vha vha vhidza uri ndivho yawe i lingana na ya mugudi wa Gireidi 1 hafha Lotava.

Vho fha Vho Mbulaheni t̄hoḁea dzi tevhelaho:
U amba na Humbulani nga Luisimane vhe
hayani. Vha mu thuse nga u sedza mishumo
yawwe tshifhinga tshoṭhe.

Vha mu thuse nga u vhala na u n̄wala mishumo
yawwe. Vha wane mugudi ane a nga mu thusa
kha mishumo yawwe. Na u dzhenela kalasi dza
vhana vha no kondelwa, a n̄wale thesite nga
ma L̄avhuṭanu.

U tea u sumbedza u shuma khwiṅe nga n̄wedzi
muthihi, zwa sa ralo u ḁo humela Funzeani. Vho
Mbulaheni vha fulufhedzisa u tevhela ndaela.

Vhege ya vhuvhili i tshi thoma, muvhili wa
Humbulani wo vha wo no fhungudzea.
Humbulani a lila a tshi vhudza mme awe uri ene
ha tsha ya L̄oṭavha.

Hezwi zwa ofhisa Vho Mme Mbulaheni. Vho pfa
vha tshi nga vha khou lora musi Vho Mbulaheni
vha tshi vha vhudza mafhungo o bva kha
t̄hohoyatshikolo Vho Simani.

Vha T̄hukhula tshililo vha tshi khou sumbedza uri vhone na vha muṭa wavho vha ḡo tou sewa hafha Samari, na uri hezwi zwithu zwi ḡo vha pengisa. Vha lilela mukalaha wavho uri vha tandulule thaidzo hei. Vho Mbulaheni vha sedza ṭhoḡea dza u thusa Humbulani dzi no khou ṭoḡiwa nga T̄hohoyatshikolo.

Vha zwi vhona uri zwi ḡo vha kondela u wana mugudi ane a nga thusa Humbulani kha pfunzo dzawe. Vha ṭavhanya vha humbula Ambani, khonani ya Humbulani. Vha tshea ḷa uri zwi nga leluwa arali Ambani a tshi nga dzhena tshikolo Ḳoṭavha na Humbulani.

Vho dinwa nga u vhona Humbulani na mme
awe vha tshi khou lila ungari hu na lufu
hafha hayani. Vha vha fulufhedzisa iri vha do
tandulula thaidzo hei.

Vho Mbulaheni vha ya kha mukegulu Vho
Mudzunga vhe na vhudifulufheli. Mukegulu
Vho Mudzunga vho mangala u vhona goloi
ya mukhanselara Mbulaheni yo ima phanda
ha nndu yavho. Vho vha vho no zwi pfa uri
Humbulani o pfuluselwa Lotavha.

Vha khou mangadzwa ngauri Vho Mbulaheni
vha khou diswa nga mini hafha mudini wavho.
Vho di vhudzisa mbudziso nnzhi, nga ha zwine
zwa khou disa mukhanselara mudini wavho.

Vho Mbulaheni vho dzudzanya la uri
Humbulani u khou toda u vhona Ambani.
Vho sumbedza uri Humbulani u khou kundelwa
u da nga mulandu wa mushumo munzhi
wa tshikolo. Hezwi zwa takadza mukegulu
Vho Mudzunga nga maanda. U bva tshe
Humbulani a tuwa, Ambani ha takali tshifhinga
tshothe, a dovha a sumbedza a tshi lwala.
O vha vhudza uri o tuvha Humbulani.

Makhulu wa Ambani vho sumbedza uri a nga ya a vhona khonani yawe arali vha tshi nga tou tuwa nae. Vha namela goloi ya Vho Mbulaheni vha livha mudini wavho.

Vha tshi swika, vha vhona Vho Mme Mbulaheni vho diela sa misisi.

Vha tshi vhonala mbilu yavho yo kwashekana. Nga u bonya ha liṭo vhatukana vha fhufhelana, vha kuvhatedzana, vha imba vhoṭhe.

Vha farana vha gidimela lufherani lwa Humbulani.

Nga murahu Vho Mbulaheni vha vha wana vho tou fombe na bugu dza Humbulani.

Ambani e kati a tshi khou talutshedza Humbulani zwine zwa mukondela.

Vha kuvhatedza vhatukana vha tshi khou mwemwela. Vha humbela u nwa tie navho. Makhulu vho vha vho mangala khumbelo ya Vho Mbulaheni, fhedzi vha si hane.

Vho tenda ngauri vhana vho vha vho no
pfa khumbelo, vha shavha u hana uri vha si
thafhise dakalo lavho.

Mafhungo a takadza vhatukana nga maanḁa.
Vho Mme Mbulaheni vha takuwa vha ima, vha
kuvhatedza makhulu Vho Mudzunga vha vha
livhuwa.

U DZHIELA NTHA

Yo nwalwa nga

Khanyisa Mukansi

Mufanisi

Dale Blankenaar

Mudzudzanyi 1

Pandelani Claudine Rambau

Mudzudzanyi 2

Deborah Shilenge

Mudzudzanyi 3

Rebecca Maluleke

Muoli

PixelPing Design

Muḽalutshedzeli

Constance Mukondeleli Nembahe

Mukhwaḽhisedzi wa vhuḽi

Tshililo Netshandama

ISBN 978-0-638-00828-9

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

